

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертаційну роботу Ступака Дмитра Борисовича на тему:
«Адміністративно-правове забезпечення правового режиму воєнного
стану», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право**

Актуальність обраної теми дослідження.

Досвід запровадження в Україні особливих адміністративно-правових режимів з метою відсічі російської збройної агресії довів, що навіть в умовах застосування агресором гібридних методів ведення війни проти України в масштабах, що загрожують незалежності та територіальній цілісності держави, єдиним правовим механізмом, інструменти якого дозволяють протидіяти таким загрозам, є адміністративно-правовий режим воєнного стану.

З огляду на зазначене, питання адміністративно-правового забезпечення правового режиму воєнного стану набули надвисокої актуальності, оскільки підвищення ефективності забезпечення оборони, публічного управління в умовах дії правового режиму воєнного стану, діяльності суб'єктів забезпечення цього правового режиму прямо впливає на здатність держави захистити національні інтереси, зберегти її незалежність та територіальну цілісність, забезпечити відбиття російської військової агресії.

Все це, а також застосування агресором нових методів і способів ведення збройного конфлікту, актуалізує потребу дослідження теоретичних та практичних проблем адміністративно-правового забезпечення правового режиму воєнного стану та розробки пропозицій і рекомендацій з його удосконалення.

З огляду на вищезазначене, обрана тема дисертаційного дослідження Ступака Дмитра Борисовича “Адміністративно-правове забезпечення правового режиму воєнного стану” є надзвичайно актуальною, своєчасною та відповідає запитам сучасності, а результати наукових пошуків автора мають

наукове і практичне значення для забезпечення оборони, зокрема невід'ємної її частини правового режиму воєнного стану, врегулювання проблем діяльності суб'єктів забезпечення цього правового режиму.

Зв'язок з науковими програмами, планами і темами. Актуальність дисертації підкреслюється її зв'язком з основними положеннями Закону України “Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки” від 11 липня 2001 року № 2623-III, Стратегією національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020, належністю до пріоритетних відповідно до Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок, на період до 2023 року, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 07 вересня 2011 № 942, узгоджується із п.п. 2 та 3 підрозділу “Правове забезпечення у сфері національної безпеки та оборони” Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2021 – 2025 роки, затвердженої Постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26 березня 2021 року № 12 - 21, основних напрямків наукових досліджень Національного університету оборони України, затверджених наказом Міністерства оборони України від 15 лютого 2019 № 65.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналіз тексту дисертації та змісту публікацій Д.Б. Ступака дає змогу зробити висновок про достатню наукову обґрунтованість і достовірність результатів, отриманих під час наукового дослідження. Усі сформульовані в дисертаційній роботі наукові положення, висновки і рекомендації відповідають меті і завданням роботи.

Результати дослідження досягнуті за допомогою використання філософських, загальнонаукових та спеціальних методів, а також достатньої кількості джерел. Зокрема, для дослідження теоретико-правових особливостей

адміністративно-правових режимів, місця і ролі правових режимів воєнного стану в системі особливих адміністративно-правових режимів, а також правової природи адміністративно-правового забезпечення правового режиму воєнного стану в Україні здобувачем використано такі загальнонаукові методи як діалектичний, методи аналізу та синтезу (п. 1.1, 1.2, 2.1). Використання методів системного та порівняльно-правового аналізу забезпечило дослідження відповідної системи нормативно-правових актів та інструментів адміністративно-правового забезпечення правового режиму що досліджується (п. 2.2, 2.4). Методи системного та структурно-функціонального аналізу були використані здобувачем для вивчення системи суб'єктів забезпечення адміністративно-правового режиму воєнного стану і їх повноважень (п. 2.3). Здобувачем визначено проблематику та розкрито предмет наукового дослідження.

Робота визначається теоретично обґрунтованою, раціональною та логічно узгодженою структурою, що відповідає завданням, об'єкту та предмету дослідження. Основні положення дисертації є взаємоузгодженими, викладені в 2 розділах 8 підрозділах та відображають мету і завдання дисертаційної роботи.

Результатом дослідження стало формування автором теоретичних та практичних висновків і рекомендацій щодо вирішення дискусійних питань в сфері адміністративно-правового забезпечення правового режиму воєнного стану.

Комплексність дисертаційної роботи засвідчена, зокрема, авторською розробкою понятійно-категоріального апарату (підрозділ 1.2, розділ 2); системним підходом щодо дослідження основних характеристик особливих адміністративно-правових режимів (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3), встановленням складових та особливостей адміністративно-правового забезпечення правового режиму воєнного стану (розділ 2) та наданням практичних пропозицій щодо його удосконалення (1.4, 2.2, додатки).

Достовірність та обґрунтованість основних наукових положень дисертаційної роботи підтверджується 5 науковими працями: одноосібному розділі колективної монографії видання іноземної держави і 4 наукових статтях у фахових наукових виданнях України, а також її апробацією на науково-практичних конференціях, круглих столах, семінарах, що відображено у 11 тезах наукових доповідей.

Достовірність та новизна висновків і рекомендацій.

Наукова новизна результатів дисертації полягає в тому, що дисертація є одним з перших у правовій науці комплексним дослідженням теоретичних і практичних проблем адміністративно-правового забезпечення правового режиму воєнного стану. Оцінюючи наукову новизну основних положень, висновків і рекомендацій, слід відзначити, що у роботі дисертант вирішує малодосліджені наукові та практичні завдання, розв'язання яких дозволило отримати результати теоретико-практичного характеру.

Дисертаційна робота відрізняється науковою новизною, більшість положень якої заслуговують на схвалення. Так, зокрема, автором встановлено систему суб'єктів адміністративно-правового забезпечення правового режиму воєнного стану, здійснено їх класифікацію. Акцентовано увагу на особливості такої системи, яка полягає в утворенні спеціальних тимчасових суб'єктів забезпечення адміністративно-правового режиму воєнного стану, а саме військових адміністрацій та тимчасових органів військового управління. Досліджено їх практичну діяльність в Україні під час дії правового режиму воєнного стану.

Аналіз досвіду запровадження особливих адміністративно-правових режимів в зарубіжних країнах дозволив автору запропонувати практичні рекомендації щодо удосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності Президента України, а саме удосконалення його повноважень під час дії правового режиму воєнного стану за особливих умов.

Результати дослідження автором інструментів адміністративно-правового забезпечення правового режиму воєнного стану стали підґрунтям визначення основних напрямків удосконалення правового регулювання діяльності суб'єктів безпосереднього виконання та здійснення заходів цього правового режиму, а саме військового командування та військових адміністрацій.

Також варто відзначити запропоноване авторське розуміння таких правових категорій як: “адміністративно-правове забезпечення правового режиму воєнного стану”, “адміністративно-правове регулювання правового режиму воєнного стану”, “суб'єкти адміністративно-правового забезпечення правового режиму воєнного стану”, “інструменти адміністративно-правового забезпечення правового режиму воєнного стану”.

Зазначені наукові досягнення ґрунтуються на проведеному автором аналізі сучасних теоретичних поглядів науковців на предмет дослідження, аналізі законів і підзаконних нормативно-правових актів прийнятих для регулювання суспільних відносин в умовах правового режиму воєнного стану, а також використанні емпіричної бази, а саме досвіду практичної діяльності суб'єктів адміністративно-правового забезпечення правового режиму воєнного стану, статистичних даних офіційних електронних вебсайтів суб'єктів публічного управління в Україні та інших країнах.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять науково-теоретичний і практичний інтерес та можуть бути використані: у *правотворчості* - для розробки пропозицій до законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів з питань забезпечення державної безпеки та оборони держави, правового режиму воєнного стану; у *правозастосовній діяльності* – з метою підвищення ефективності діяльності суб'єктів адміністративно-правового забезпечення правового режиму воєнного стану; у *освітній діяльності* – в навчальному процесі вищих військових

навчальних закладів під час підготовки фахівців у галузі знань 08 Право, зокрема в сфері забезпечення оборони держави, та невід'ємної її складової – правового режиму воєнного стану, зокрема в ході викладання навчальних дисциплін “Військова адміністрація, “Правова робота у Збройних Силах України, що підтверджено відповідними актами.

Зауваження та рекомендації до дисертації. Незважаючи на те, що дисертаційне дослідження Ступака Дмитра Борисовича здійснено на достатньому науковому рівні виконання, а висновки, пропозиції та рекомендації є обґрунтованими, рецензована дисертація містить положення дискусійного характеру які потребують уточнення автором, зокрема:

1. Автором в роботі доводиться доцільність та необхідність запровадження правового режиму воєнного стану з початком ведення проти України гібридної війни. Проте, враховуючи досвід застосування проти України гібридних методів та засобів такої агресії, а також заходи протидії, які вживалися органами публічної влади, на нашу думку необхідно уточнити юридичні підстави для прийняття військово-політичним керівництвом держави рішення про запровадження адміністративно-правового режиму воєнного стану за таких умов.

2. У дисертації, на підставі аналізу закордонного досвіду запровадження особливих правових режимів, зокрема режимів споріднених з правовим режимом воєнного стану в Україні, запропоновано внесення змін до діючого законодавства щодо надання Президенту України повноважень на одноосібне прийняття рішення про продовження дії правового режиму воєнного стану за умов неможливості Верховною Радою України здійснювати свої функції. В той же час, враховуючи досвід демократичних країн щодо формування системи стримування та противаг між гілками публічної влади в умовах надзвичайних правових режимів, пов'язаних з необхідністю надання додаткових повноважень органам публічної влади та обмеженням прав і свобод

людини, як буде забезпечено дотримання цього принципу в даному випадку з метою недопущення домінування однієї гілки влади?

6. Загальний висновок. Наведені зауваження та рекомендації мають дискусійний характер та не заперечують наукової новизни та цінності дослідження. Робота носить системний і завершений характер.

Дисертаційна робота на тему “Адміністративно-правове забезпечення правового режиму воєнного стану”, подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право, за спеціальністю 081 Право, відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. “Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії” (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 502 від 09 травня 2023 р.) та Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. “Про затвердження Вимог до оформлення дисертації” (із змінами внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України №759 від 31 травня 2019 р.).

Автор – Ступак Дмитро Борисович, з врахуванням результатів публічного захисту заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право, за спеціальністю 081 «Право».

Начальник науково-дослідного відділу військово-правових проблем науково-дослідного управління проблем ресурсного забезпечення у воєнній сфері, сфері оборони та військового будівництва Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України

канд. юрид. наук
полковник юстиції

Віталій ТОПОЛЬНИЦЬКИЙ